

7 клас

Урок №13

Дата:

**ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ.
ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСВОЄННЯ МАТЕРИКА.
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2. ВИЗНАЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ
КООРДИНАТ КРАЙНІХ ТОЧОК ТА ПРОТЯЖНОСТІ МАТЕРИКА
З ПІВНОЧІ НА ПІВДЕНЬ ТА ІЗ ЗАХОДУ НА СХІД.**

Мета: сформувати загальні уявлення про зміст та структуру розділу «Материки»; ознайомити з планами вивчення материків та їхнього географічного положення; сформувати первинні уміння визначати характерні ознаки географічного положення материка Африка, оцінювати їхній вплив на ознаки природи; характеризувати основні етапи дослідження материка; розвивати в учнів самостійність, прагнення самостійно здобувати знання, вміння долати труднощі в навчанні; оцінювати правильність виконання завдань; сприяти формуванню пізнавального інтересу до розділу.

Обладнання: фізична карта світу, фізична карта Африки, комп'ютер, мультимедійний проектор, мультимедійна презентація, атласи, підручники, шаблони Африки, контурні карти.

Тип уроку: комбінований.

Очікувані результати: учні зможуть називати характерні ознаки географічного положення та дослідників материка; знаходити та показувати на карті об'єкти географічної номенклатури.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Бліцопитування

1. Як називається курс географії, який ви вивчаєте в 7 класі?
2. Про які головні особливості природи материків ви дізналися на попередніх уроках?

Приєм «Картографічна розминка»

Учитель показує на карті материка та частини світу, учні називають їх.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Приєм «Приваблива мета»

На попередніх уроках ви дізналися про загальні особливості природи материків. Наступним етапом нашої роботи є дослідження природи, населення й

господарства кожного з материків Землі. Для того щоб проводити дослідження, потрібний план роботи. Ознайомтеся з ним, будь ласка.

Як ви гадаєте, чому послідовність пунктів плану саме така?

Варіанти відповідей учнів.

Першим материком, територією якого ми вирушимо в уявну подорож, є Африка.

Чому саме Африка? Можливо, тому, що це материк, про існування якого європейці знали дуже давно. Це континент найвищих на Землі температур та дивовижної природи. А можливо, тому, що й сьогодні цей материк приховує багато нерозкритих таємниць.

Комусь з вас у майбутньому випаді нагода зробити там відкриття.

Але й сьогодні та на наступних уроках теми вас також чекають цікаві подорожі у своєрідний та неповторний світ африканської природи.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Виникнення назви материка

Приєм «2–4 — всі разом»

Спочатку учні обговорюють варіанти відповіді в парах, потім у четвірках, обирають лише один варіант та оголошують його.

2. Ознайомлення з планом характеристики географічного положення Африки

Приєм «Проблемне питання»

Чому знання географічного положення об'єкту є дуже важливим для його подальшого вивчення?

Висновок 1. Дуже важливим є не лише опанувати всі складові географічного положення, а й зрозуміти, які ознаки природи материка вони визначають.

3. Характеристика географічного положення материка

Робота з фізичною картою Африки, планом, мультимедійною презентацією. Під час складання характеристики учні позначають географічну номенклатуру на шаблонах Африки в зошитах.

План характеристики	Складові географічного положення
Площа	30,3 млн км ² з островами (II місце у світі)
Розташування щодо екватора, нульового меридіана, тропіків, півкуль	Африку перетинає екватор та 0° меридіан, завдяки чому материк розташований водночас у всіх чотирьох півкулях планети: Північній, Південній, Західній і Східній. Більша частина території континенту розміщена між двома тропіками, тому значна частина материка розташована в жаркому тепловому поясі
Крайні точки	<i>Практична робота 2</i> (визначення географічних координат крайніх точок) Північна — мис Рас — Енгела (37° пн. ш.; 10° сх. д.), південна — мис Агульяс (Ігольний, 35° пд. ш.; 20° сх. д.),

	західна-мис Альмаді (15° пн. ш. 18° зх. д.), східна — мис Рас-Гафун (10° пн. ш.; 51° сх. д.)
Протяжність материка у градусах і кілометрах із півночі на південь, із заходу на схід	<i>Робота в групах</i> (продовження П. р. 2) 1) за меридіаном 20° сх. д.: $35^\circ + 32^\circ = 67^\circ$ $67 \times 111,3 = 7\,457$ км, 2) за північним тропіком: $16^\circ + 37^\circ = 53^\circ$ $53^\circ \times 102,5 = 5432,5$ км, 3) за південним тропіком: $35^\circ - 15^\circ = 20^\circ$ $20^\circ \times 102,5 = 2050$ км
Океани й моря, що омивають материк, особливості берегової лінії	Африка омивається водами двох океанів та їх морями: із заходу і півночі — Атлантичним океаном, зі сходу і півдня — Індійським океаном; з півночі — Середземним морем, з північного сходу — Червоним морем. Берегова лінія порізана слабо. Найбільша затока — Гвінейська, найбільший острів — Мадагаскар (материкове походження). Він відокремлений від материка Мозамбікською протокою. Вулканічне походження мають острови Мадейра, Зеленого мису, Канарські, Коморські
Найближчі за розташуванням материка та шляхи сполучення з ними	Африка наближена до Євразії, з якою сполучена Суецьким перешийком, через який побудований Суецький канал. Червоним морем та Баб-ель-Мандебською протокою Африка відділена від Азії. Від Європи Африку відокремлюють Середземне море й Гібралтарська протока

Висновок 2. Африка має унікальне географічне положення: вона майже посередині перетинається екватором, лежить у всіх чотирьох півкулях Землі. Більша частина Африки розташована в спекотному тепловому поясі, який визначає особливості її природних умов.

4. Дослідження та освоєння Африки

Пригадайте, хто з мореплавців здійснював плавання уздовж берегів Африки.

Виступи учнів, які мали випереджальне завдання, з повідомленнями про дослідників Африки.

Висновок 3. Незважаючи на наближеність Африки до Євразії, її внутрішні райони тривалий час залишалися недослідженими.

Значний внесок у дослідження материка внесли англійські вчені Д. Лівінгстон, Г. Стенлі, Є. Ковалевський.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Гра «Вірю — не вірю»

1. Чи вірите ви, що Африка — найбільший за розмірами материк світу?
2. Чи вірите ви, що єгипетські фараони були організаторами перших досліджень Африки?
3. Чи вірите ви, що вивчення внутрішніх територій Африки почалося вже в XV ст.?
4. Чи вірите ви, що Африка наближена до Америки?

5. Чи вірите ви, що велика частина Африки розташована у Східній півкулі?
6. Чи вірите ви, що з півночі Африка омивається водами Середземного моря?
7. Чи вірите ви, що довжина Африки із заходу на схід за екватором становить близько 1000 км?

VI. ПІДСУМОК УРОКУ, РЕФЛЕКСІЯ

Приєм «Мікрофон»

Що нового ви дізналися та чого навчилися сьогодні на уроці? Які завдання викликали утруднення?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати § 9 підручника.
2. Повторити поняття *літосферна плита, платформа, плита, щит*.
3. **Практична робота №3:** позначити на контурній карті географічні назви об'єктів, що визначені на уроці.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ ДО УРОКУ

План характеристики материка

1. Географічне положення (площа; розташування щодо екватора та нульового меридіана, тропіків, півкуль та географічних поясів; крайні точки; протяжність у градусах і кілометрах із півночі на південь, із заходу на схід; океани та моря, характер течій, що омивають материк; найближчі за розташуванням материка та шляхи сполучення з ними).
2. Історія відкриття та дослідження.
3. Геологічна будова, рельєф, корисні копалини.
4. Клімат (загальні ознаки, кліматичні пояси і типи клімату).
5. Води суходолу.
6. Природні зони. Висотна поясність.
7. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Об'єкти, занесені до Списку природної і культурної спадщини.
8. Населення та держави. Зв'язки України з державами материка.

План характеристики географічного положення материка

1. Площа материка;
2. Розташування щодо екватора, нульового меридіана, тропіків, півкуль та географічних поясів;
3. Крайні точки; протяжність материка у градусах і кілометрах із півночі на південь, із заходу на схід;
4. Особливості берегової лінії; океани та моря, характер течій, що омивають материк;
5. Найближчі за розташуванням материка та шляхи сполучення з ними.

Гібралтарська протока — морські ворота, які з'єднують Атлантичний океан із його внутрішніми морями. Ширина протоки в найвужчій частині — 14 км, а в найширшій — 44. Уздовж Гібралтарської протоки проходить морський кордон між Африкою і Європою.

На північному сході Африка мала сухопутний зв'язок із Європою, але 1869 р. через вузький Суецький перешийок був побудований Суецький канал завширшки від 120 до 318 м, який значно скоротив морський шлях із Європи в Південну і Східну Азію.

Назва Баб-ель-Мандебської протоки в перекладі з арабської означає «ворота нещастя». Протока була так названа арабами тому, що численні острівці та коралові рифи утрудняють проходження через протоку.